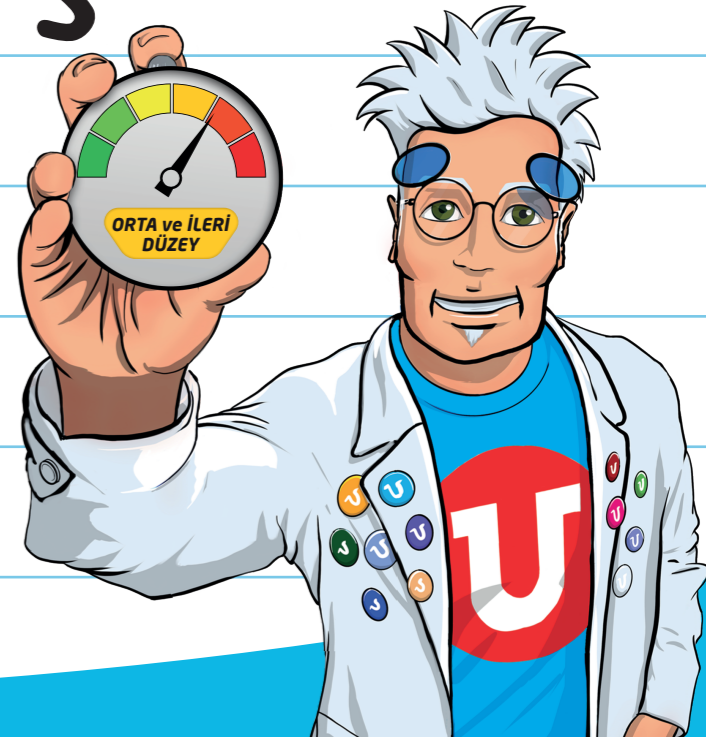

13.ÜNİTE

TYT Orta ve İleri Düzey Tarih Soru Bankası

İhtilaller Çağı ve Osmanlı'da Modern Orduya Geçiş

BEGÜM ÜNLÜ

DEVİRLER ÇAĞINDA DEĞİŞEN DEVLET VE TOPLUM İLİŐKİLERİ İHTİLALLER ÇAĞI VE OSMANLI'DA MODERN ORDUYA GEÇİŞ

Koalisyon Savaşları

Viyana Kongresi

1830 İhtilali

1848 İhtilali

Sanayi İnkılabı

Osmanlı Devletinde Modern Orduya Geçiş

Fransız İhtilalinin Avrupadaki Etkileri

Koalisyon Savaşları (İhtilal-Napolyon) (1792 - 1814)

- Fransız İhtilali sonrası doğan cumhuriyetçiliği ve özgürlükçülüğü savunan fikirler Avrupa'da monarşik yönetimleri olumsuz etkilemiş ve Fransa'ya karşı İngiltere, Rusya, Prusya ve Avusturya - Macaristan İmparatorluğu ittifak yaparak savaşmışlardır.
- 1792 - 1814 arası 22 yıl boyunca yapılan savaşlar sonunda Napolyon yenilmiştir.

Örnek:

Fransız İhtilali'nin aşağıdakilerden hangisine neden olduğu savunulamaz?

- A) Özgürlükçü ve ulusçu fikirlerin yayılmasına
- B) Çok uluslu imparatorlukların parçalanmasına
- C) Koalisyon (Napolyon) Savaşlarına
- D) Avusturya'nın Osmanlı'ya karşı dostane politikalara yönelmesine
- E) Rusya'nın, Ortodoksluk iddialarına dayalı Balkan politikalarını sürdürmesine

Viyana Kongresi (1815)

- Fransız İhtilali sonrası bozulan Avrupa güçler dengesini Fransız İhtilali öncesindeki gibi düzenlemek,
- Monarşik yönetimleri güçlendirmek,
- Fransa ihtilal fikirlerinin yayılmasını önlemek için Avusturya öncülüğünde toplanan kongredir.

UZMANLAR
YAYINLARI

1815 Viyana Kongresinde:

- İsveç ve Norveç krallıkları kurulmuş,
- İsviçre bağımsız ve tarafsız bir ülke olarak oluşturulmuş,
- Belçika ile Hollanda birleştirilerek Nederland adı ile yeni bir devlet haline dönüştürülmüştür.

UZMANLAR
YAYINLARI

1830 İhtilalleri

- İngiltere, Rusya, Prusya ve Avusturya'nın topladığı Viyana Kongresi'nde, Avrupa'da sınırlar yeniden çizilmiş, sınırların çizilmesi sürecinde din, dil, milliyet esasları gözetilmemiş ve bu durum Avrupa'da uluslar arasında yeni siyasi sorunlara neden olmuştur.
- Kongrenin bu tutumu Avrupa'da ulusları memnun etmemiş ve Fransız İhtilal fikirlerinin de etkisiyle özgürlükçü ihtilaller olarak bilinen 1830 İhtilalleri çıkmıştır.
- 1830 İhtilalleri amacına ulaşamamıştır.

1848 İhtilalleri

- 1830 İhtilallerinin başarısızlığı ve Sanayi İnkılabı sonrası ağır iş şartlarında çalışan işçilerin sorunları, seri ve ucuz üretim yapan fabrikalaşma sonucu yaşanan işsizlik sorunları bu ihtilallerin çıkışına neden olmuştur.

1848 İhtilalleri

- İngiltere'de liberaller güçlenirken, Fransa'da Cumhuriyet'e geçilmiştir.
- Sosyalizm içerikli ayaklanmalar görülmüştür.
- Emperyalizm, kapitalizm, komünizm, sosyalizm gibi yeni fikir akımlarının yanında işçilerin iş bırakmaları hakkı olan grev ile işverenin işçileri işten atma hakkı olan lokavt gibi yeni terimler literatüre girmiştir.
- 1848 İhtilallerini Avusturya ve Rusya sert bir şekilde bastırması, Avusturya ve Rusya'nın önünden kaçan Leh ve Macar mülteciler Osmanlı'ya sığınmıştır.
- Osmanlı'nın mültecileri koruması Osmanlı - Rus gerginliğine neden olduğu gibi tarihe "Macar mülteciler sorunu" olarak geçmiştir.

Örnek:

1848 İhtilallerinin etkisi ile İngiltere ve Fransa'da liberal yönetimlerin görülmesi,

- I. özgürlükçülük temelli görüşlerin yerleşmesi,
- II. monarşik idarelerin güçlenmesi,
- III. sınıfsız toplum anlayışının görülmesi

durumlarından hangileriyle ilişkilendirilebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) II ve III

Fransız İhtilalinin Osmanlıya Etkileri

- Çok uluslu toplum yapısına sahip Osmanlı İmparatorluğu Fransız İhtilal fikirlerinden olumsuz etkilenmiştir. Cumhuriyetçiliği ve özgürlükçülüğü savunan kimi kitaplar azınlık dillerine ve Türkçeye tercüme edilerek Osmanlı ülkesinde yayılma alanı bulmuş ve bu durumu "Azınlık haklarını bahane ederek" batılı devletler Osmanlı'nın iç işlerine karışma fırsatına dönüştürmüşlerdir.
- Osmanlı tebaasından Sırlar ilk isyan eden azınlık iken 1812 Bükreş Antlaşması ile ayrıcalıklar elde etmiş, 1829 Edirne Antlaşması ile özerklik ve 1878 Berlin Antlaşması ile Osmanlı'dan bağımsızlık elde etmiştir. 1821'de çıkan Mora İsyanı sonrası Osmanlı tebaasından Rumlar 1829 Edirne Antlaşması ile bağımsızlık elde eden ilk azınlık olarak Yunanistan Devleti'ni kurmuştur.
- Osmanlı tebaasından Rumların isyanını Rusya, İngiltere ve Fransa fiilen desteklemiş, 1827 Navarin olayında Osmanlı donanmasını yakılmasını sağlamışlardır.

- Osmanlı Devleti iç işlerine karışılmasını önlemek için XIX. yüzyılda Batılı düşünce ve yönetim anlayışlarını Osmanlı'ya kazandırmaya çalışmıştır. Bu doğrultuda izlenen döneme ilişkin politikaya Osmanlıcılık denir.
- Osmanlı Devleti siyasal varlığını korumak ve sürdürmek, toprak ve devlet bütünlüğünü korumak, batılı devletlerin iç işlerine karışmasını önlemek amacıyla "batılı düşünce ve yönetim anlayışlarını Osmanlı'ya kazandırmak" doğrultusunda kişi haklarını, eşitlik ve adalet esaslarını gözetmeye yönelik siyasi ve hukuki alanlarda düzenlemelere (Islahatlara) yer vermiştir. Bu doğrultuda 1839'da Tanzimat Fermanı, 1856'da Islahat Fermanı, 1876'da Kanuniesasi'nin kabulü ve Meşrutiyet'in ilanı gibi düzenlemeleri önemsemiştir.

Örnek:

Fransız İhtilal fikirlerinin Osmanlı Devleti'ni,

- I. çok uluslu toplum yapısına sahip olması,
- II. monarşik idare biçimine sahip olması,
- III. üç kıta üzerinde stratejik bakımdan önemli bir devlet olarak farklı din, dil, ırk ve mezhepten olan toplulukları bünyesinde barındırması

yönlerinin hangilerinden dolayı olumsuz etkilediği savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

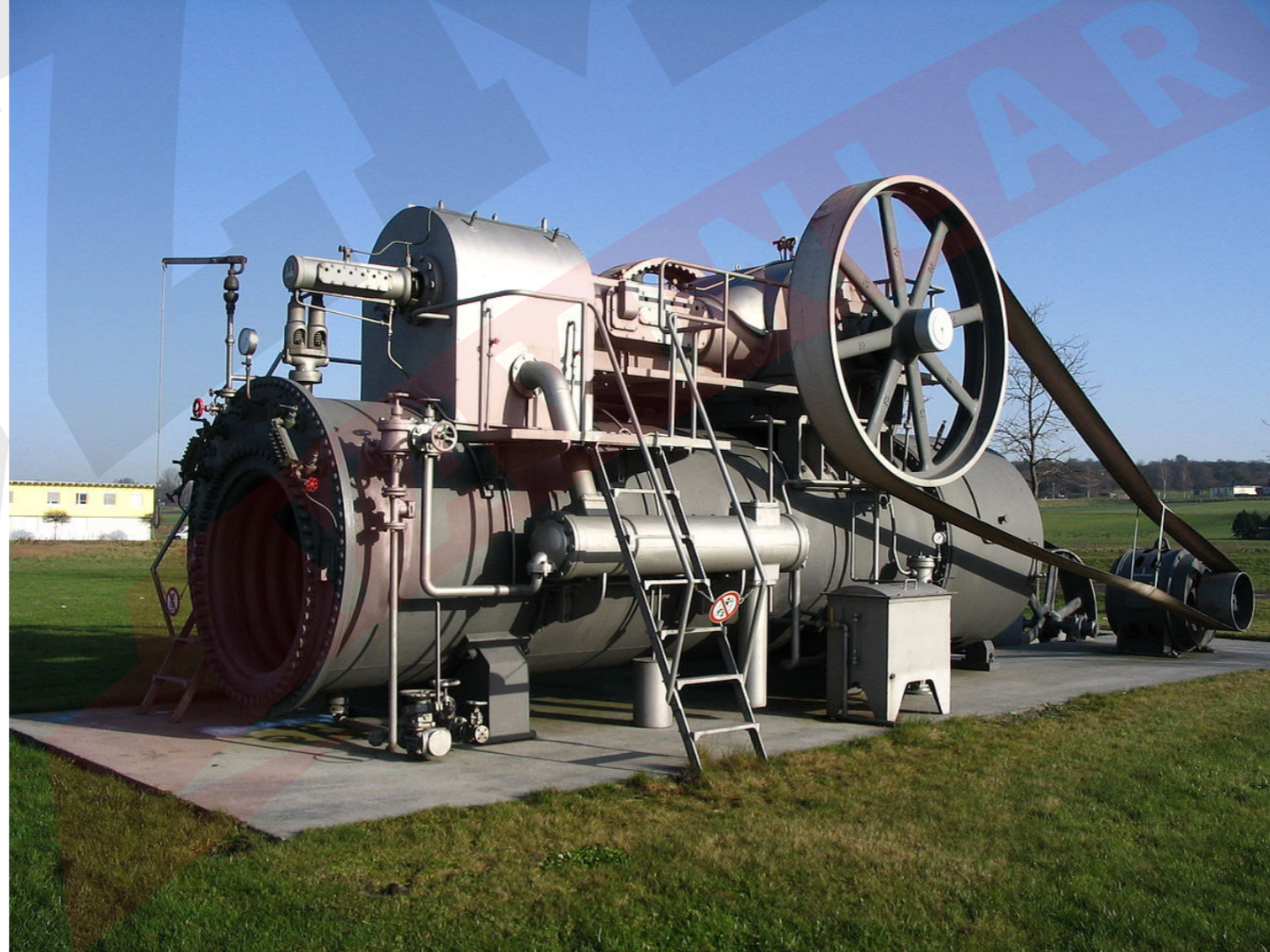
D) I ve II

E) I, II ve III

Sanayi İnkılabı (XVIII. Yüzyıl)

- Akılcı ve Aydınlanmacı düşünürlerin etkisiyle Avrupa'da, bilimsel, siyasi ve toplumsal alanda görülen değişim, ekonomik gelişmeleri de etkilemiş; bilimsel alandaki gelişmeler, "kol gücüne dayalı üretimden makine gücüne dayalı üretim biçimine geçilmesine" neden olmuştur.
- Sanayi İnkılabı örgü ve iplik makinesinin yapılmasıyla dokuma üretiminde yaşanmıştır.

Sanayi İnkılabının Sonuçları

- Aşamalı olarak gelişen Sanayi İnkılabı XIX. yüzyılda dünya dengelerini etkilemeye başlamıştır.
- Sanayileşen Avrupa devletleri dünya politikasında ağırlık kazanmıştır.
- Demir yolları kurulmuş ve buharlı gemilerle ulaşım sistemi gelişmiştir.
- Avrupalılar, büyük sermayeli şirketler kurarak bankacılık sistemini geliştirmişlerdir.
- Sanayileşme tarımsal üretimin artmasına ve tarımda çalışan iş gücü fazlasının fabrikalara kaymasına neden olmuş, ekonomide tarımsal üretimin yerini sanayinin alması iç göçlere ortam hazırlamıştır.

- Şehirlerin nüfusu artmış, işçi sınıfı ve işçi hakları kavramı ortaya çıkmış, Avrupa'da işçi haklarına yönelik iç karışıklıklar yaşanmış ve işçi haklarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.
- Aydınlanmacı düşünürler tarafından kapitalizm, liberalizm, sosyalizm ve komünizm gibi ekonomik ve siyasi akımlar ortaya çıkmıştır.

Örnek:

XVIII. yüzyılda İngiltere’de ortaya çıkan Sanayi Devrimi’nin aşağıdakilerden hangisine neden olduğu savunulamaz?

- A) Fabrikalar aracılığıyla seri ve ucuz üretime
- B) Sömürgecilik yarışına
- C) Aydınlanmacı düşünürlerin özgür ortamda çalışmalarına
- D) Avrupalı devletler arası bloklaşmalara
- E) Hammadde ve pazar arayışına

Örnek:

Sanayi Devrimi'nin,

- I. hammadde ve pazar bulma gereksinimi,
- II. sosyalist nitelikli ayaklanmaların çıkmasında etkili olması,
- III. bilimsel ve teknolojik gelişmelere hız katma

yönlerinden hangilerinin Avrupalı devletler arasında çıkar çatışmalarına ve sömürgecilik rekabetine doğrudan ortam hazırladığı savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) I ve III

Sanayi İnkılabının Osmanlıya Etkileri

- Osmanlı Devleti'yle Avrupa devletleri arasındaki güç dengesi Osmanlılar aleyhine bozulmuştur.
- İngiltere'nin fabrikalarda işlediği dokumaların Osmanlı pazarlarına girmesi, Osmanlı dokuma tezgahlarına dayalı atölyelerin kapanmasına yol açmış ve Osmanlı Devleti XVIII. yüzyılda siyasi baskısını hissettiği Batılı devletlerin XIX. yüzyılda ise ekonomik işgaline uğramıştır.
- Avrupa devletleri, Osmanlı Devleti'nin zayıf durumundan yararlanarak ticari ayrıcalıklar elde etmişlerdir.
- Osmanlı'nın topraklarını açık pazar olarak kullanmaya başlamışlardır.

Liberalizm: XVII ve XVIII. yüzyıllarda dönüşmekte olan birey - devlet ilişkisini, akılcılık üzerinden açıklamaya çalışan siyasal düşünce akımıdır. Bu ideolojiye göre toplum, zümre ya da sınıflardan değil bireylerden oluşur ve bireyler kendi kişisel çıkarları doğrultusunda hareket eder.

Kapitalizm: Bireylere din ve vicdan hürriyeti yanında mülk edinme imkanı veren kapitalist sistem toplumda gelir dağılımında adaletsizliklere neden olmuştur. Kapitalizm'de sermaye sahipleri üretim araçlarına da sahip olunca sistemin sürekliliğini sağlamak adına daha çok hammadde yani sömürgecilik ve iş gücüne ihtiyaç duyulmuştur.

Sosyalizm: Sermaye sahipleri ile işçiler arasındaki eşitsizliği, servet ve refah farklarını ortadan kaldırmak iddasında olan ve kapitalizme karşı doğan bir ideolojidir. Ortak mülkiyet ve sosyal eşitlik vurgularına öncelik verir.

Marksizm: Alman filozof Karl Marx'ın klasik Alman felsefesini, Fransız sosyalizmini ve İngiliz siyasal düşüncesini bir araya getirerek oluşturduğu bir ideolojidir.

Örnek:

Liberalizm, aşağıdakilerden hangisi ile ilişkilendirilemez?

- A) Birey-devlet ilişkisini akılcılık üzerinden açıklar.
- B) Toplum, zümre ya da sınıflardan değil bireylerden oluşur.
- C) Özgürlüğün hiçbir güç tarafından kısıtlanmamasını esas alır.
- D) Özel mülkiyet ve serbest ticaret sistemine dayanır.
- E) Kolhoz denilen büyük çiftlikler ile tarımsal faaliyetlere yer verir.

Osmanlı Devletinde Modern Orduya Geçiş

- Osmanlı İmparatorluğu artan milliyetçilik tehdidine karşı anayasal sistem, vatandaşlık, zorunlu eğitim ve zorunlu askerlik gibi uygulamalarla hem siyasal varlığını koruma hem de modernleşme çalışmaları ile hareket etmiştir.
- Zorunlu askerlik sistemi, ulus devletlerin profesyonel (daimi) ordusunun dışında veya bu ordusuna asker sağlamak amacıyla vatandaşları devletin savunmasında belli bir zaman için görevlendirmesidir. Özellikle XIX. yüzyıldan itibaren etkili olan bu sistemde devlet; askerlerin giyim, teçhizat ve temel insani ihtiyaçlarını karşılamıştır.
- Zorunlu askerlik sisteminin yaygınlaşması ile devletlerin askeri gücü ve halk üzerindeki kontrolü artmış ve savaşlar daha yıkıcı hale gelmiştir. Bu sistemle ordu, milletin okulu olarak değerlendirilmiş ve orduya modernleştirme görevi de verilmiştir. Orduda askerlere okuma - yazma, devletin resmi dili ve devletin temel değerleri öğretilerek vatandaşlık eğitimi verilmiştir.

Örnek:

Zorunlu askerlik sisteminin yaygınlaşması, XIX. yüzyılda Avrupa'daki önemli gelişmelerden biri olmuştur. Bu sistem sayesinde devletlerin askeri gücü ve halk üzerindeki kontrolü artmıştır.

Bu bilgilere göre zorunlu askerlik sistemi ile aşağıdakilerden hangisi arasında ilişki kurulamaz?

- A) Devletlerin merkezi yapılarının güçlenmesi
- B) Askerliğin vatan hizmeti olarak görülmesi
- C) Ulus devlet anlayışının güçlenmesi
- D) Orduların modernleşme sürecinin önemsenmesi
- E) Merkantilizmin ortaya çıkması

Osmanlıda Orduda Modernleşme

- Toprak kayıplarını önleme amacıyla XVIII. yüzyıldan itibaren Batı tarzı askeri islahatlara yer veren Osmanlı Devleti'nde özellikle III. Selim ve II. Mahmut dönemlerinde Avrupa'daki kurumların benzerlerine yer veren islahatlar yapılmıştır.
- III. Selim döneminde Batı tarzında ilk ordu olan Nizam-ı Cedid ordusu kurulmuştu.
- II. Mahmut döneminde önce Sekban-ı Cedid Ocağı, sonra da Eşkinici Ocağı kuruldu.
- II. Mahmut döneminde Yeniçeri Ocağı kaldırıldı. (Vakayı Hayriye-Hayırlı Olay)

Örnek:

Osmanlı Devleti'nde ordu ve devlet teşkilatındaki modernleşmeye aşağıdakilerden hangisinin katkısının olduğu savunulabilir?

- A) Vakay-ı Hayriye
- B) Patrona Halil İsyanı
- C) Kabakçı Mustafa İsyanı
- D) Vakay-ı Vakvakiye
- E) Alemdar Mustafa İsyanı

YAYINLARI

- Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye ordusu oluşturulmuştur. Bu ismin yerine 1843'ten itibaren "Düzenli Ordu" anlamına gelen Asâkir-i Nizamiye ifadesi kullanılmaya başlanmıştır.
- II.Mahmut döneminde Mekteb-i Harbiye, Mekteb-i Tıbbiye, Mızıka-i Hümayun gibi Avrupa tarzında askeri okullar açıldı.
- Askeri hizmet süresi 12 yıl olarak belirlenmiş ve bu süre sonunda askerlere emeklilik hakkı tanınmıştır.
- Kişinin askerliğini tamamlayıp sivil hayata dönmesi, bir meslekle uğraşması ve evlenmesi için bu sürenin dolması şartı koşulmuştur.
- II. Mahmut döneminde kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye ordusunda görülen yetersizlik sonucu Redif-i Asâkir-i Mansûre ordusu kurulmuştur.
- 1839 Tanzimat Fermanı'nda askerlik vatan borcu haline gelmiştir.

- 1843 yılında çıkarılan bir kanunla askerlikte kura usulü getirilmiştir. Böylece özel statüdeki eyaletler dışında kalan yerlerdeki Osmanlı tebaasının tamamı askerlik hizmetinden sorumlu tutulmuştur.
- Bu girişimle zorunlu askerlik sisteminin yasal alt yapısı oluşturulsa da uygulamada zorunlu askerlik sistemine 1909'da geçilebilmiştir.
- 1870 yılında çıkarılan bir kanunla muvazzaf askerlik süresini dört yıla indirilmiştir.
- II. Abdülhamit döneminde Almanya'dan gelen Von der Goltz Paşa'nın öncülüğünde 1886 yılında yeni bir askere alma (ahz-ı asker) kanunu çıkarılmıştır. Bu kanuna göre askerlik yaşı 20 ile 40 arası olarak belirlenmiş ve bedeli şahsi olarak bilinen ve askere gitmek istemeyen kişilerin yerine başka birini göndermesi uygulaması kaldırılmıştır. Bunun yerine nakli bedel ödenmesi kuralı getirilmiştir.

- 1889 yılında yine Goltz Paşa'nın çalışmaları sonucu ilk seferberlik nizamnamesi çıkarılmıştır.
- II. Abdülhamit'in Doğu Anadolu'daki aşiretlerin Osmanlı ordusuna katılmasını sağlayan Hamidiye süvari alaylarını kurması da askere alma sisteminde yeni bir uygulama alanıdır.
- 1908 - 1918 arası Osmanlı'da yönetimi elinde tutan İttihat ve Terakki Cemiyeti 1909'da çıkardığı bir kanunla gayrimüslimlerin de askere alınması kararına yer vererek zorunlu askerlik sistemine geçilmiştir.

! NOT

- Osmanlı Devleti'nin tebaası için zorunlu askerlik uygulaması gayrimüslim tebaada memnuniyetsizliğe neden olmuş ve 1856 Islahat Fermanı'yla "bedeli askeri" yani bedel ödeyerek askerlikten muafiyet gayrimüslimlerin için uygulama alanı bulmuştur.

Örnek:

- II. Abdülhamid Dönemi'nde, Almanya'dan gelen Von der Goltz Paşa'nın öncülüğünde 1886'da yeni bir askere alma (Ahz-ı Asker) kanunu çıkarılmış, askerlik yaşı 20-40 arası olarak belirlenmiştir. 1889'da da ilk seferberlik nizamnamesi çıkarılmıştır.
- Doğu Anadolu'daki aşiretler süvari birlikler haline getirilerek Hamidiye Süvari Alayları olarak Osmanlı ordusuna katılmıştır.
- 1909'da çıkarılan bir kanunla gayrimüslimlerin de askere alınması esası getirilmiştir.

Verilen gelişmeler Osmanlı'da aşağıdakilerden hangisinin önemsendiğini gösterir?

- A) Batı tarzı askeri ıslahatların
- B) Zorunlu askerlik sisteminin
- C) Osmanlı tebaası arasında birlikteliğin
- D) Egemenlik anlayışında değişimin
- E) Siyasal örgütlenmenin

